

Motion till riksdagen
2007/08:N377

av **Kent Persson m.fl. (v)**

Rättvis energiomställning

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Klara mål i energipolitiken	4
4	Energieffektivisering i bostäder och lokaler	4
5	Inga oskäligen övervinster	5
6	Privata monopol under konsumenternas kontroll	5
7	Rätt pris vid rätt tid	6
8	Även industrin måste ta sitt klimatansvar	6
9	Ökad vindkraft och biobaserad elproduktion	7
10	Kärnkraften kan avvecklas	8
11	Naturgas hindrar en hållbar energiomställning	9
12	Säker kraftöverföring	9
13	Framtidssatsningar	10

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att målsättningen måste vara att minska förbrukningen av el och fossila bränslen samtidigt som elproduktionen från vindkraft och bioenergi ökar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vita certifikat bör införas, som ålägger elleverantörer att effektivisera en av regeringen beslutad procentandel av vad de säljer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att prishöjningar som uppkommer genom marginalkostnadsprissättningen på kolkraft inte ska gå till företagen utan ska ”skattas bort” och återföras till konsumenterna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Energimarknadsinspektionen effektivare ska kunna kontrollera prissättningen i de naturliga monopolen och att myndigheten bör få ett starkare konsumentinflytande med regionala deltagare.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa rörlig eltaxa, bl.a. att företag som kan erbjuda timvis avläsning bör premieras med lägre elskatt till sina kunder, samtidigt som kunderna löpande ges tillgång till förbrukningstal och priser på Internet.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att konsumenterna bättre ska kunna se elkostnaderna och det faktiska priset och att ansvariga myndigheter skyndsamt ska komma med förslag som ger konsumenten ett elpris inklusive nätavgifter, skatter m.m.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Energimyndigheten i uppdrag att skyndsamt utreda förutsättningar, konsekvenser och behovet av politiska och/eller ekonomiska incitament till industrin för att minska sin elförbrukning och användning av fossila bränslen med 25, 30, 35 respektive 40 % till 2020.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vindkraften bör ge minst 15 TWh el och att kraftvärme bör bidra med ytterligare 15 TWh el till 2020.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att **nuvarande system med elcertifikat bör utvecklas och även omfatta industrin.**
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att **en del av ansvaret för utbyggnaden av ny hållbar elproduktion även bör tas av existerande elproduktionsföretag i relation till deras totala elproduktion inom landet.**
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avvisa utbyggnad av naturgasnätet.

Fel! Okänt namn på

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om säker kraftöverföring.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om att höja anslaget för energiforskningen, särskilt med hänsyn till energieffektivisering och biodrivmedel.

¹ Yrkande 5 hänvisat till SkU.

Fel! Okänt namn på

3 Klara mål i energipolitiken

Vänsterpartiet vill bygga ett rättvist, tryggt och hållbart energisystem, som samspelar med de strukturställningar vi måste göra för att klara klimatmål, minska utsläpp av växthusgaser, förbättra miljön och bygga ett socialt och ekonomiskt bärkraftigt samhälle. En utveckling vi kan och måste klara av. Vänsterpartiet har varit och kommer att förbli en strategisk kraft i omställningen och stå upp för de många och svagaste i samhället.

Energikostnaderna har ökat betydligt snabbare än konsumentprisindex och har för vanliga familjer blivit en betungande utgiftspost. Energikostnaderna för den lågavlönade familjen är idag 14 procent av disponibla inkomsten, men endast 7 procent för den högavlönade. Vänsterpartiet anser att energipolitiken måste vara målinriktad, genomförbar och att kostnaderna måste vara rättvist fördelade. Energieffektiviseringsarbetet måste intensifieras med konkreta mål och handlingsplaner. Vi vill heller inte tillåta energiproducenter och leverantörer ta ut oskäliga monopol- och oligopolpriser.

Vänsterpartiet anser att målsättningen måste vara att minska förbrukningen av el med 30 procent och 35 procent av den fossila energin, samt öka elproduktionen från vindkraft och bioenergi med minst 30 TWh till år 2020, vilket möjliggör att Vänsterpartiets klimatmål på minst 35 procents minskning av växthusgaserna kan uppnås till år 2020 och att förutsättningar skapas att utveckla kärnkraften till 2025 och därmed undanröja det på kort sikt allvarligaste hotet mot vår framtida välfärd och hälsa. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Energieffektivisering i bostäder och lokaler

Bostäder och lokaler står för cirka 40 procent av Sveriges energianvändning. Vänsterpartiets mål är att minska bruket av fossila bränslen med 35 procent till år 2020 och att spara 30 procent av elförbrukningen inom bostads- och lokalsektorn genom en kraftfull satsning på energieffektivisering, konvertering från direktverkande el och oljepannor, ändrade byggnormer, utbyggnad av fjärrvärme baserad på biobränsle, användning av energisnålare apparater, utbildning m.m. inom bostadssektorn och servicesektorn. Vänsterpartiet föreslår att ett centrum för energieffektivisering etableras för att ansvara för energibesparingarna i bostadssektorn, se motion 2007/08:N286.

Till skillnad från regeringen föreslår vi inte minskade resurser utan kraftigt ökade resurser – en ökning med 3,4 miljarder kronor under en treårsperiod jämfört med regeringens förslag. Vänsterpartiet anser också att ”vita certifikat” bör införas. Vita certifikat som ålägger elleverantörer att effektivisera en procentandel av vad de säljer. Företagen kan antingen själva ansvara för energieffektiviseringen eller köpa certifikat av andra, exempelvis bostadsföretag eller företag som har energieffektiviserat. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Inga oskäliga övervinster

Vänsterpartiet vill skatta bort oskäliga övervinster från energibolagen. Utsläppshandel har medfört att elpriserna höjts genom marginalkostnadsprissättning av företagen, baserad på kolkraftverk på kontinenten. Det gäller huvudsakligen el som producerats vid kärn- och vattenkraftverk. Övervinster har under utsläppshandelns tid varit cirka 5 miljarder kronor per år. Vänsterpartiet anser att prishöjningen som uppkommer genom marginalkostnadsprissättningen på kolkraft inte skall gå till företagen utan skall ”skattas bort” och återföras till konsumenterna. Regeringen har föreslagit höjd fastighetsskatt för vattenkraft och höjd kärnkraftsskatt på sammantaget 1 miljard. Vi anser att detta är ett steg i rätt riktning, men långt ifrån de 15 miljarder företagen tagit från konsumenterna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Privata monopol under konsumenternas kontroll

I Övertorneå stängde den privata monopolleverantören av elen till gatubelysningen i ett försök att kraftigt höja elpriset. Nätleverantörerna av el har genomgående ökat sina priser mycket mer än konsumentprisindex och privata elleverantörer har högre priser än kommunala leverantörer. Energimarknadsinspektionens försök att korrigera oskäliga prisökningar har genomgående överklagats av energibolagen. Det tar flera år att eventuellt kunna korrigera oskäliga uttag av monopolpriser. Regeringen skriver: ”Den nuvarande regleringen av nätverksamheten fungerar inte tillfredsställande, vilket bland annat lett till utdragna rättsprocesser som skapar osäkerhet och bristande förtroende hos både nätägare och elkonsumenter.” Vänsterpartiet anser att de privata energileverantörernas monopol av el måste ställas under konsumenternas kontroll och på sikt avvecklas. Förekomsten av privata naturliga monopol kan inte undvikas på kort sikt. Däremot måste insynen i monopolen kunna granskas och snabbt korrigeras, så att inte oskäliga priser tas ut. För att kunna övervaka de privata monopolens prissättning är det nödvändigt att områdesvisa leveransmonopol bildar fristående företag och att alla relationer till moderbolag skall redovisas, samt att företagens uppgifter offentliggörs. Härigenom skapas förutsättningar för Energimarknadsinspektionen att effektivare kontrollera om prissättningen i de naturliga monopolen är rimlig. Även inom fjärrvärmeområdet finns motsvarande behov. Liknande förslag kommer också från EU. Det är också önskvärt att den nya myndigheten Energimarknadsinspektionen får ett starkare konsumentinflytande med regionala/lokala deltagare, som också ges möjlighet att formulera de prissättningsmodeller som brukas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

7 Rätt pris vid rätt tid

Allt fler konsumenter vill kunna följa elförbrukningen och spara på sina elkostnader genom timvis avläsning. På flera håll har energibolag genomfört timvis avläsning av elförbrukningen för konsumenten. Regeringen föreslår att under sommaren 2009 låta införa månadsvisa avläsningar. Det finns ingen anledning att vänta med timvis avläsning, när förutsättningar finns. Tvärtom bör företag som kan erbjuda timvis avläsning premieras, exempelvis med lägre elskatt till sina kunder, samtidigt som kunderna löpande ges tillgång till förbrukningstal och priser på Internet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att konsumenterna bättre skall kunna se elpriset och de faktiska kostnaderna vill Vänsterpartiet införa rörlig eltaxa. Regeringen bör tillsätta en utredning över hur ett system med enbart en rörlig eltaxa kan genomföras för att stimulera effektivisering. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Även industrin måste ta sitt klimatansvar

Av landets totala energianvändning står industrin för 39 procent. Industriföretagen står för 15 procent av sysselsättningen, men betalar endast en marginell del av de energiskatter och avgifter som gäller för andra. Detta förhållande har motiverats av att industrin behöver internationella konkurrensförutsättningar. Men samtidigt minskar detta incitamenten till energieffektiviseringsåtgärder inom industrin och våra möjligheter att avveckla kärnkraften och uppnå klimatmål.

Forskare vid Tema teknik i Linköping har visat att den mindre elintensiva industrin kan effektivisera sin elanvändning med 50 procent. Kommissionen för oljeberoende har angett att den icke-energiintensiva industrin i många fall har en potential för eleffektivisering på ca 40 procent. På kort sikt kan industrin effektivisera energianvändningen med relativt enkla medel, som byte av pumpar, varvtalstyrning av fläktar, energieffektivare motorer etc. Enbart inom massaindustrin kan denna typ av åtgärder spara 25 procent av elförbrukningen. På längre sikt kan industrin minska sin energianvändning genom att byta ut delprocesser och komplettera med nya, som exempelvis bättre utnyttjar energi och andra insatsvaror. Alla fabriker har ett bäst-föredatum, och detta gäller även våra basindustrier. I samband med att gamla fabriker läggs ner och nya byggs kommer betydande möjligheter till energieffektivisering att göra sig gällande.

Energimyndigheten och energiintensiva industriföretag planerar att genomföra närmare 900 åtgärder för att minska sin elanvändning, Programmet för energieffektivisering (PFE). Företagen kommer att investera runt en miljard kronor i dessa åtgärder, som ska genomföras under de närmaste tre åren. Tillsammans beräknas företagen spara minst en TWh el per år. Företagen

slipper då att betala elskatten på 0,5 öre under fem år. Med dagens utformning gäller PFE endast energiintensiva företag och de flesta industriföretag ges inte denna möjlighet.

Mot bakgrund av den energieffektiviseringspotential som finns inom industrin bör målsättningen vara att spara 30 procent av elen och minska andelen fossila bränslen med 35 procent till år 2020.

För att uppnå dessa mål kan olika typer av åtgärder tänkas, exempelvis att el- och koldioxidskatten successivt höjs för industrin, så att alla energiskatter och avgifter blir lika oberoende av användare, samtidigt som en del av dessa skatter kan krediteras vid energieffektivisering.

Vi föreslår att regeringen ger Energimyndigheten i uppdrag att skyndsamt utreda förutsättningar, konsekvenser och behovet av politiska och/eller ekonomiska incitament till industrin för att minska sin elförbrukning och användning av fossila bränslen med 25, 30, 35 respektive 40 procent till år 2020. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Ökad vindkraft och biobaserad elproduktion

Sverige har mycket stora och goda möjligheter att bygga ut elproduktionen på ett ekonomiskt och ekologiskt hållbart sätt. Vänsterpartiet anser att vindkraften och den bioenergibaserade kraftvärmens vardera bör byggas ut med 15 TWh till år 2020. År 2005 uppgick den totala elproduktionen i Sverige till ungefär 155 TWh. Elproduktionen baseras huvudsakligen på kärnkraft (70 TWh) och vattenkraft (72 TWh). Resterande procent utgörs i huvudsak av biobränslebaserad elproduktion i massaindustrin och i fjärrvärmeanläggningar. En TWh el produceras genom vindkraftverk.

Kraftvärmens producerade 11,2 TWh år 2005, vilket är ganska nära vad som är möjligt med befintliga anläggningar. Men Sverige har väldigt mycket fjärrvärme. År 2001 användes 46,6 TWh fjärrvärme. Med modern teknik, bl.a. förgasning av biobränsle och förbränning i gasturbin och elproduktion i ångturbin, ”biogaskombi”, finns en elproduktionspotential upp mot 40 TWh. Dessutom finns det stort utrymme för att öka kraftvärmens och elproduktionen i industrin, bl.a. genom svartlutsförgasning. Kraftvärme i den finska skogsindustrin t.ex. är mycket mer utbyggd än i den svenska.

År 2005 bidrog vindkraften med knappt en TWh i Sverige. I Danmark, som är mycket mindre till ytan, var vindkraftsproduktionen 5,5 TWh. I Tyskland producerade vindkraften 26,5 TWh år 2005. Potentialen i Tyskland är 76 TWh fram till 2020. I Sverige är potentialen mycket större. Vad som är praktiskt tillgängligt beror bl.a. på tillgången av reservkraft, när det inte blåser. Här har vattenkraften med sina reglermöjligheter ett extra värde när vindkraften byggs ut.

Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet anser att vindkraften bör ge minst 15 TWh el och att kraftvärmens bör bidra med ytterligare 15 TWh el till år 2020. Detta ska riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Nuvarande system med elcertifikat bör utvecklas och även omfatta industrin. Detta ska riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En del av ansvaret för denna utbyggnad bör även tas av existerande elproduktionsföretag i relation till deras totala elproduktion inom landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 Kärnkraften kan avvecklas

De två reaktorer som allvarligt hotade miljontals människor, Barsebäck 1 och 2, är nu avvecklade. Att inte fortsätta kärnkraftsavvecklingen i enlighet med det beslut Vänsterpartiet, Centerpartiet och Socialdemokraterna fattade 1997 är inte bara ett formidabelt risktagande utan även ett hinder för nödvändiga framtidsinvesteringar. Regeringen avser att tillåta en effekthöjning av reaktorer och en fördubbling av deras livslängd till 60 år. Vänsterpartiet anser att regeringens kärnkraftsvänliga politik med effekthöjningar, ökad livslängd och på sikt nya reaktorer inte bara ökar riskerna för en allvarlig reaktorolycka, där kanske miljoner människor förgiftas av radioaktivitet och tvingas att flytta, utan också står i bjärt kontrast till regeringens så kallade klimatpolitik. En politik som leder till ett elöverskott på 21 TWh el motsvarande tre fyra kärnkraftsreaktorers produktionskapacitet, enligt Energimyndigheten, och kraftigt kommer att försämra lönsamheten och takten i såväl energieffektiviseringsarbetet som utbyggnaden av ett hållbart energisystem med vindkraft och kommunal kraftvärme.

Med utgångspunkt i Vänsterpartiets mål och förslag till handlingsplaner inom energipolitiken, som redovisas i denna motion, kan Sveriges elbalans utvecklas enligt nedan.

ELPRODUKTION	2006	2020
Vattenkraft	61,20*	70
Vindkraft	1,00	15
Kärnkraft (2025)	65,00	0
Industriellt mottryck m.m.	5,50	8
Kraftvärme	7,20	20
Kondens, gasturbiner	0,35	0
Netto import	6,00	0
Total eltillförsel netto	146,00	113

*År 2006 var ett torrår. Normalproduktionen är cirka 70 TWh.

ELANVÄNDNING	2006	2020
Industri	57,2	40
Transporter	2,9	3
Bostäder, service m.m.	71,4	50
Fjärrvärme	3,5	4
Distributionsförluster	11,2	6
Total elanvändning netto	146,0	103

Vänsterpartiets energiförslag skapar förutsättningar att med god marginal avveckla kärnkraften. I övrigt hänvisas till en särskild motion om kärnkraft, motion 2007/08:N378.

11 Naturgas hindrar en hållbar energiomställning

Somliga anger att en utbyggnad av naturgasen är en nödvändig parentes för att klara kärnkraftsavvecklingen. Detta är inte sant, som redovisats tidigare. En ökad import av naturgas kommer att tränga undan inhemskt biobränsle och fördröja en hållbar omställning av energisystemet. Vidare kommer vår sysselsättning, ekonomi och handelsbalans att få en sämre utveckling. Under senare år har argumenten för en utbyggnad av naturgasnätet börjat kläs i positiva miljötermer, bl.a. genom att få folk att tro att naturgasnäten i framtiden skall transportera biogas från lokala röt-kammare. Detta är kommersiellt orimligt och därför en bluff, som även regeringen för fram. Vänsterpartiet kommer att avvisa utbyggnad av naturgasnätet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

12 Säker kraftöverföring

I den brytningstid för nya energiformer som vi står inför har fokus riktats mot de nya alternativen. Mindre uppmärksammat är de ekonomiska och tekniska utmaningar som kraftöverföringen står inför, de stora prisskillnader som har funnits mellan olika delar av det nordiska kraftnätet. För att överbygga detta problem måste utbyggnaden av t.ex. överföringen mellan Norge och Sverige, men även på andra ställen, ges hög prioritet.

Vindkraften ställer nya krav på kraftöverföringen. Det krävs avancerad teknik för att styra flöden och hindra överslag när en stor mängd vindsnurror börjar röra sig samtidigt. Till det kommer att man måste kunna balansera denna plötsliga mängd el med reglerbar elproduktion, exempelvis vattenkraft. Svenska kraftnät har här ett särskilt ansvar att ta hänsyn till vindkraftens utbyggnad och att aktivt verka för att ny hållbar elproduktion i både stor och liten skala ges tillträde till nätet.

Fel! Okänt namn på

Staten som kvalificerad beställare av ny teknik har historiskt haft stor betydelse för näringslivets utveckling i Sverige. Svenska företag har traditionellt alltid legat i framkant vad gäller avancerad kraftöverföring. Så även nu. Det är därför viktigt att ansvariga myndigheter och statliga företag även framledes påtar sig rollen som kvalificerade och tidiga beställare av nästa generations teknik. En nu aktuell situation är nya typer av nedgrävda ledningar för kraftöverföring som har goda kommersiella förutsättningar och även minskar arealbehovet och strålningsriskerna. Förslagen under avsnittet om kraftöverföring bör ges regeringen till känna.

13 Framtidssatsningar

Forskning, utveckling, demonstration och utbildning är strategiska delar i byggandet av framtidens hållbara energisystem, men också för att utveckla en bra infrastruktur och ett livskraftigt näringsliv.

Det finns ett stort internationellt behov av att utveckla hållbara energisystem, produkter och tjänster för energieffektivisering samt drivmedels- och kraftproduktion baserad på hållbara resurser som biomassa, vind och sol. Forskning om och utveckling av (FoU) olika typer av biodrivmedel och miljövänligare fordon behövs. Staten bör stödja forskning om biomassabaserade raffinaderier som producerar både el, värme och gasformiga och flytande drivmedel och även kemikalieråvaror och papper.

Omstruktureringen av industrin ställer stora krav på FoU, men har också stora energieffektiviseringspotentialer. Vidare är forskning om uttag av bioenergi ur jord- och skogsbruket nödvändigt. Solenergi, förgasningsteknik, motorer, värmepumpar, vindkraft, vågenergi, energilagring och många andra områden har goda kommersiella utvecklingsmöjligheter. Behoven är nästan oändliga. För små och internationellt beroende länder som Sverige är det nödvändigt att fokusera satsningarna på ett antal strategiska områden där behoven tidigt gör sig gällande och de kommersiella förutsättningarna är goda. Ett sådant område är energieffektivisering i bostäder och företag på kort och lång sikt, framför allt med hänsyn till den elintensiva industrin. Ett annat är biodrivmedel.

Vänsterpartiet föreslår höjda anslag med 200 miljoner kronor, utöver regeringens förslag, för energiforskning med fokus på energieffektivisering och biodrivmedel. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Men detta är inte tillräckligt. Vi behöver också risktagare. Att introducera ny energiteknik är ofta mycket dyrt. Ingen köper teknik som inte bevisats kunna uppnå förväntade resultat. För att bygga demonstrationsanläggningar för exempelvis ny elproduktion eller nästa generations biodrivmedel kan 1 miljard kronor behövas i riskkapital där osäkerheten avser det tekniska eller att andra kommer med bättre lösningar. Historiskt har staten varit en helt dominerande risktagare genom myndigheternas verksamhet i form av teknikutvecklare och kvalificerade beställare. Det är viktigt att Sverige, som ett litet land, även framledes kan vara med att utveckla ny teknik inom centrala till-

Fel! Okänt namn på

växtområden som energi- och miljöområdet. Mot denna bakgrund föreslår Vänsterpartiet att en investerings- och riskkapitalfond etableras i anslutning till Vattenfalls vinster. Se motion 2007/08:N377.

Stockholm den 1 oktober

Kent Persson (v)

Ulla Andersson (v)

Wivi-Anne Johansson (v)

Peter Pedersen (v)

Marie Engström (v)

Jacob Johnson (v)